

Energie-infrastructuur als randvoorwaarde voor wonen, economie, mobiliteit & klimaat

Op dit moment is een grootschalige verbouwing van Nederland gaande. Elk jaar moeten er 100.000 woningen bijkomen. We willen ons goede vestigingsklimaat behouden en groeien in nieuwe en circulaire bedrijvigheid. Het energiesysteem verandert momenteel van fossiel naar duurzaam en van centraal naar decentraal. Energie-infrastructuur zoals elektriciteit-, gas-, waterstof- en warmtenetten zijn cruciaal en een randvoorwaarde voor al deze ontwikkelingen. De Energie-infrastructuur is de kurk waarop onze samenleving drijft.

De ruimte vraag voor energie-infrastructuur is groot

Netbeheerders (publieke partijen verantwoordelijk voor de aanleg, beheer en onderhoud van energie-infrastructuur) investeren de komende jaren minimaal 8 miljard euro per jaar om de netten voor elektriciteit en gas uit te breiden, te verzwaren en geschikt te maken voor alternatieve energiedragers als groen gas en waterstof. Zo zijn er meer dan 670 hoogspanningsstations en meer dan 50.000 wijkstations nodig, leggen we meer dan 100.000 kilometer kabel (dat is 2.5 keer de aarde rond) en zijn er duizenden kilometers aan leidingen voor duurzame gassen nodig. Al deze energie-infrastructuur vraagt onder- en bovengrondse ruimte; boven de grond leidt dit tot een ruimte vraag van meer dan 11.000 voetbalvelden. Netbeheerders verwachten dat 1 op de 3 straten open moet de komende jaren. Er is nu actie nodig om deze ruimte te reserveren, zodat maatschappelijke ontwikkelingen niet afgeremd worden door het niet kunnen bouwen van energie-infrastructuur.

Ruimte voor energie-infrastructuur is schaars

Netbeheerders zijn beperkt flexibel bij de aanleg van nieuwe stations en de uitbreiding en verzwaring van kabels en leidingen. Onze assets zijn namelijk sterk verbonden met de lokale vraag naar en het aanbod van energie en de ligging van bestaande netten. Ze hebben daarom specifieke locaties nodig. De beperkte ruimte botst bovendien met regels voor veiligheid, gezondheid, milieu, landschappelijke en stedenbouwkundige waarden, cultureel erfgoed, natuur en klimaat. De aanleg van nieuwe infrastructuur komt daardoor extra onder druk te staan.

Gebrek aan ruimte voor energie-infrastructuur remt noodzakelijke versnelling af

Een versnelling van de aanleg van energie-infrastructuur is noodzakelijk om wonen, werken en verduurzaming te kunnen blijven faciliteren. De vraag naar energie-infrastructuur, met name elektriciteit, stijgt sneller dan dat netbeheerders kunnen bouwen. Daardoor zijn netcongestie en wachtrijen ontstaan. Er is een andere aanpak nodig om in de uitvoering naar de hoogste versnelling te gaan en het maakbaarheidsgat¹ in te lopen. Op dit moment gaat het verkrijgen van voldoende en tijdige ruimte voor onder- en bovengrondse energie-infrastructuur te moeizaam. Regeldruk ten aanzien van de leefomgeving vertraagt realisatie. Daarbij wordt de netbeheerder nog te vaak gezien als (en gelijkgesteld met) een private partij of projectontwikkelaar met een sectorbelang. Hierdoor wordt het algemeen belang van energie-infrastructuur en de sturende rol in de ruimtelijke ordening onvoldoende geborgd in het ruimtelijk beleid.

¹ Het maakbaarheidsgat drukt het verschil uit tussen de benodigde netcapaciteit (vraag) en de netcapaciteit die daadwerkelijk kan worden gebouwd. Oorzaken hiervan zijn bijvoorbeeld beperkte uitvoeringscapaciteit door schaarste van technisch personeel, schaarse fysieke ruimte en langdurige aankoop, vergunning en onteigeningsprocessen, stagnatie door stikstofproblematiek, schaarste aan materialen en grondstoffen of dat netbeheerders niet overal tegelijk kunnen werken omdat bedrijven en huishoudens tijdens werkzaamheden beschikking moeten blijven houden over elektriciteit.

Dit vraagt om scherpe keuzes waarbij ruimte voor energie-infrastructuur prioritair wordt gemaakt om maatschappelijke ontwikkelingen mogelijk te maken.

1. Optimaliseer de aanleg van energie-infrastructuur. Focus in beleid op energiebesparing, het bij elkaar brengen van vraag en aanbod van energie en het beter benutten bestaande infrastructuur (flexibel gebruik van het net, verlagen van de piekvraag) en systeemintegratie. Dit beperkt de gevraagde ruimte. Plaats bijvoorbeeld energie-intensieve industrie via locatiebeleid direct bij aanlanding Wind op Zee. Ook is actief industriebeleid nodig om vast te stellen waar wordt geëlektrificeerd en waar waterstof beschikbaar komt, zodat er geen dubbele infrastructuur aangelegd wordt. Ditzelfde geldt voor warmteoplossingen in woonwijken waarvoor de netbeheerders ondersteunende tooling aanbieden aan gemeentes om deze keuze onderbouwd te maken.
2. Bij de keuze(s) in ruimtelijke ordening (hoe, waar en waaraan Nederland haar (schaarse) ruimte van de fysieke leefomgeving wil besteden), wordt planmatig, gecoördineerd en proactief tijdig voldoende ruimte toegewezen aan onder- en bovengrondse energie-infrastructuur. Maak energie daarom een sturend principe in de Nota Ruimte zodat benodigde en onmisbare energie-infrastructuur voor wonen, werken, mobiliteit en verduurzaming kan worden gerealiseerd. Daarnaast moeten overheden bij het maken en toetsen van plannen altijd de toekomstscenario's van de netbeheerders als uitgangspunt nemen in de Omgevingsvisies.
3. Versnel en standaardiseer de afwegingen, keuzes en procedures over de fysieke leefomgeving zodat energie-infrastructuur tijdig kan worden gerealiseerd. Dit kan bijvoorbeeld door het snel vaststellen van een uniforme taxatiemethodiek voor grondprijzen. Daarnaast is het belangrijk dat het door de Minister van Klimaat en Groen Groei aangekondigde wetsvoorstel² zo snel mogelijk wordt omgezet naar de praktijk. Door gedoogplicht in te voeren voor grondmetingen en bodemonderzoek en het onder voorwaarden beperken van bezwaarmogelijkheden kunnen netbeheerders doorlooptijden verkorten.
4. Zorg voor een afwegingskader voor onder- en bovengrondse energie-infrastructuur (gebouwen, tracés en grondgebruik) met betrekking tot veiligheid, gezondheid, milieu, landschappelijk en stedenbouwkundige waarden, cultureel erfgoed, natuur en klimaat. Deze belangen botsen in veel gevallen met de bestemming voor energie-infrastructuur waardoor projecten stagneren. In dit dilemma is een doorbraak nodig en hiervoor is een Nationaal Afwegingskader in de Nota Ruimte een eerste stap. Deze ontbreekt momenteel in het voorontwerp.

² Snellere uitbreiding stroomnet door kortere procedures - [Rijksoverheid.nl](https://rijksoverheid.nl), 07-02-2025

